

EMIGRACJA POLSKA NA POŁUDNIU FRANCJI I W PARYŻU

OD REDAKTORA

Zamieszczony w numerze korpus tekstów o tematyce francuskiej* dzieli niemalże na połowę ważne kryterium – miejsca: część artykułów dotyczy losów zarówno grup zawodowych, jak i znanych postaci, na południowym wschodzie Francji, w ośrodkach takich jak Nicea, Vence, Marsylia, Aix-en-Provence, w większości jednak mniejszych miejscowościach, kolejne studia poświęcono natomiast organizacji życia kulturalnego polskiej emigracji XIX i XX wieku w Paryżu. Nie zamierzam jednak zachęcać do pogłębiania opozycji centrum-peryferie – w obszarze studiów nad polską emigracją we Francji szczególnie wyraźnej w dysproporcji prac poświęconych stolicy a tych o pozostałych regionach kraju – wprowadzając w ten sposób czytelników w temat. Moje myślenie o związkach kulturowych bliższe jest bowiem uwadze, że „ważne są już nie tylko połączenia na linii centrum – (pół)peryferie, ale na liniach omijających centra, [...] huby, punkty węzłowe i tranzytowe – według wzoru peryferie-peryferie czy Południe-Południe [...]”¹. Zamiast skupiać się na nieszczęściach przybyszów z Północy, które sprowadziły ich w region słońca, lawendy i lazururowej wody (ujęcie jakże często spotykane w studiach biograficznych o polskich emigrantach), warto rozważyć miejsca zbliżeń regionu ulegającego wciąż zmianom terytorialnym i kraju podzielonego między zaborcami, poznać losy kreatywnych osobowości, nieodkryte jeszcze aspekty ich dzieł i odnaleźć wspólne punkty naszej kultury narodowej z kulturą Prowansji i Lazururowego Wybrzeża. Artyści przedstawieni w części „południowej” tworzyli również w Paryżu, niekiedy bezpośrednio stamtąd do Prowansji trafili; postacie emigrantów z części „paryskiej” nader często odnajdywały się w miastach francuskich nad Morzem Śródziemnym... Warto prześledzić te trasy, za przewodników obierając badaczy, reprezentujących różne dziedziny: bibliotekoznawstwa, historii, historii sztuki, literaturoznawstwa,

* Prace nad tą częścią numeru dofinansowano ze środków grantu IDUB UMK Debiuty 2, nr 2591/2020 (*Echoes of the nineteenth-century Polish uprisings in the south of France: journalism, poetry, and personal documents (1832–1863)*), którego kierownikiem jest dr Magdalena Kowalska.

¹ A. F. Kola, *Między komparatystyką literacką a literaturą światową*, „Teksty Drugie” 2014, nr 4, s. 61.

badaczy wybitnych, którzy ścieżki te przedstawiają, nierzadko we współpracy ze sobą², podczas całej swej długoletniej kariery naukowej. Na łamach numeru mamy również szansę poznać kulisy prac badawczych, edytorskich, lektorskich, dzięki wspomnieniom Profesora Kazimierza Chruścińskiego (jednego z dwóch głównych polskich odkrywców i interpretatorów tematów polsko-prowansalskich³), którego osobiste doświadczenia na południu Francji sugerowane były w niektórych jego artykułach, ale nigdy nie stały się tematem głównym.

Magdalena Kowalska

² Jak wystawa „M(éditer) Gombrowicz” zorganizowana 26 października 2021 r. przez Muzeum Witolda Gombrowicza we Wsoli oraz jego oddział w Vence we Francji, a także przez Bibliotekę Polską w Paryżu, w której debacie udział wzięła m.in. Anna Spólna, a przewodniczyli jej Maria Delaperrière i Marek Tomaszewski.

³ Obok nieżyjącego już Profesora Franciszka Ziejki, którego *Moją Prowansję*, zapowiadana od wielu lat, przygotowuje Universitas, a która zawierałaby „z pewnością również jednak dziennik, obecny w obu wydanych i przedstawianych tu tomach, a tak istotny dla poznania zarówno warsztatu, jak też formowania się naukowej osobowości autora” (J. Okoń, *Europejski tryptyk Franciszka Ziejki niedokończony*, Ruch Literacki 2021, 2, s. 282).